

LBRIS

We know
books

Scrieri despre Lucian Blaga

Antologie

Ediție îngrijită și notă asupra ediției de
Alexandra Ionel și Marius Mureșan

CASA CĂRȚII DE ȘTIINȚĂ
Cluj-Napoca, 2025

Proiect realizat cu sprijinul Primăriei și
Consiliului Local Cluj-Napoca

Constantin Noica
Un filosof original: Lucian Blaga
Copyright © 2025, Editura Humanitas

Mircea Eliade
Convorbiri cu Lucian Blaga
Lucian Blaga și sensul culturii
Copyright © 2025, Sorin Alexandrescu

Onisifor Ghibu
Nu rezistă celula? Cu prilejul cărții d-lui Lucian Blaga: Cultură și cunoștință
Copyright © 2025, Andreea Iulia Scridon

© Casa Cărții de Știință, 2025

Ilustrație copertă: Paul Klee, *Ohne Titel* (2014), Kunstmuseum Basel
Grafician: Roxana Ardelean

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României

Scrieri despre Lucian Blaga : antologie / ed. îngrijită și notă asupra
ed. de Alexandra Ionel și Marius Mureșan. - Cluj-Napoca : Casa cărții
de știință, 2025

Conține bibliografie
ISBN 978-606-17-2568-7

I. Ionel, Alexandra (ed.)
II. Mureșan, Marius (ed.)

821.135.1.09

Casa Cărții de Știință
400129 Cluj-Napoca; B-dul Eroilor, nr. 6-8
Tel.: 0264-431920
www.casacartii.ro; e-mail: editura@casacartii.ro

Cuprins

Notă asupra ediției	9
Sextil Pușcariu Un poet: Lucian Blaga (1919)	11
Nicolae Iorga Rânduri pentru un tânăr (1919).....	18
Ion Agârbiceanu Lucian Blaga (1919)	20
Eugen Lovinescu Figurine: Lucian Blaga (1921-1922).....	25
Onisifor Ghibu Nu rezistă celula? Cu prilejul cărții d-lui Lucian Blaga: <i>Cultură și cunoștință</i> (1922) ...	41
Scarlat Struțeanu <i>Zamolxe</i> de Lucian Blaga (1922)	50
Nicolae Davidescu Poezia d-lui Lucian Blaga (1922)	57

Const. Șăineanu	
<i>Filosofia stilului</i> de Lucian Blaga (1924)	63
Perpessicius	
Lucian Blaga: <i>Daria</i> , dramă; <i>Fapta</i> , joc dramatic; <i>Înviere</i> , pantomimă (1926)	69
Perpessicius	
Lucian Blaga: <i>Meșterul Manole</i> (1927)	75
Nicolae Davidescu	
Lucian Blaga: <i>Meșterul Manole</i> (1927)	82
Izabela Sadoveanu	
Lucian Blaga: <i>Pietre pentru templul meu.</i> <i>Lauda somnului</i> (1929)	87
Octav Șuluțiu	
<i>Cruciada copiilor</i> : dramă în 3 acte de Lucian Blaga (1930)	95
Perpessicius	
Lucian Blaga: <i>La cumpăna apelor</i> (1933)	98
Constantin Noica	
Un filosof original: Lucian Blaga (1934)	104
Dragoș Protopopescu	
Lucian Blaga și mitul dramatic (1934)	112
Mircea Eliade	
Convorbiri cu Lucian Blaga (1937)	120

Octav Șuluțiu	
Lucian Blaga: <i>Geneza metaforei și sensul culturii</i> (1937)	136
Mircea Eliade	
Lucian Blaga și sensul culturii (1938)	147
Octav Șuluțiu	
Lucian Blaga: <i>La curțile dorului</i> (1939)	155
Pompiliu Constantinescu	
Lucian Blaga sau poetul misterului (1943)	162

critice a operei blagiene, de la primele impresii formulate în anii '20 până la interpretările de la sfârșitul anilor '30 și începutul anilor '40. Majoritatea acestor texte aparțin criticii de întâmpinare: ele surprind reacțiile imediate ale contemporanilor la apariția volumelor blagiene și conturează evoluția imaginii publice a poetului și filosofului român.

Momentele esențiale ale receptării sale sunt ilustrate de vocile critice reunite. Sextil Pușcariu, de pildă, recunoaște încă din 1919 „scânteia divină” a poetului, identificând în debutul său maturitatea și originalitatea unui creator autentic. Ion Agârbiceanu adaugă dimensiunea filosofică și mistică, prezentându-l pe Blaga drept un „poet filosof” capabil să contribuie la regenerarea spirituală a neamului românesc. În plan critic, Eugen Lovinescu analizează cu rigoare specificul modernist al liricii blagiene, punând în evidență rolul imaginii și al comparației ca mijloace definitorii, dar și riscurile imitării lor de către epigoni. Într-un alt registru, Mircea Eliade îl consacră pe Blaga ca filosof al culturii, pentru care misterul și mitul constituie coordonate fundamentale, integrând astfel opera sa în circuitul ideilor universale.

Împreună, aceste texte conturează traiectoria lui Lucian Blaga de la poet debutant recunoscut de contemporani la gânditor de anvergură europeană, justificând selecția lor ca repere esențiale ale criticii de întâmpinare și ale reflecției culturale interbelice.

Editorii

Un poet: Lucian Blaga (1919)

Sextil Pușcariu

Era pe la mijlocul lui octombrie când, într-o zi, poșta îmi aduse o scrisoare voluminoasă. Un tânăr, care se sfia să-și spună numele, îmi cerea printr-o a treia persoană avizul asupra caietului cu poezii alăturat scrisorii.

Eram pe atunci tocmai în toiul pregătirilor pentru editarea „Glasului Bucovinei”, încât n-aveam nici răgazul, nici dispoziția să citesc poeziile acestui începător.

Într-o seară, sosind acasă obosit și plictisit de discuțiile interminabile și fără spor ce le avusesem într-o adunare, zării pe masă caietelul cu titlul ceva cam pretențios de *Poemele luminii*, de care uitasem cu totul. Mai mult ca să-mi împlinesc o datorie decât din interes real, îl deschisei cu neîncrederea și scepticismul pe care ți le dau decepțiile prea dese după lectura atâtor „încercări poetice” ale unor tineri cu veleități de poeți.

Dar abia citii întâia poezie și gândurile, care-mi zburau pe jumătate într-altă parte, mi se ținutură asupra acestor versuri albe. După lectura poeziei următoare știam că am în fața mea un poet adevărat. Versurile acestea nu erau gângăvitul unui începător, ci trădau o

maturitate poetică deplină, ele nu erau nici încercările unui abil versificator, precum le întâlnim atât de des prin publicațiile noastre periodice, versuri, despre care trebuie să admiți ca „nu-s rele”, dar care nu te pot satisface deplin, nefiind în stare să-ți producă acea emoție sufletească pe care ți-o evocă o adevărată operă de artă.

Lucian Blaga – căci așa se numește – nu e unul dintre poeții prolifici care „promit” în tinerețe, fără să ajungă să se țină vreodată de cuvânt, lipsindu-le cea mai importantă însușire a poetului: scânteia divină. El ne apare de la început ca o individualitate pronunțată, cu un talent binecuvântat. Că n-a cutezat până acum să apară în publicitate cu poeziile sale, e numai o dovadă mai mult de respectul ce-l are față de arta sa.

Cu un interes crescând din ce în ce și cu o adevărată sete citii tot caiețelul trimis. Seara aceea rece de octombrie deveni una din cele frumoase ale vieții mele, înșirându-se la cele câteva serbări sufletești pe care le avusei odinioară, când, acum optsprezece ani, la Paris, Șt.O. Iosif citea unui cerc de prieteni, în atelierul pictorului Kimon Loghi, volumul de *Patriarhale* pe care-l compusese în manuscris sau, într-o cafenea din Cartierul Latin, D. Anghel ne purta prin „Grădina” sa fermecată, sau când, mai târziu, un tânăr mărunțel cu păr bălai și ochi mari albaștri, în cursul unei plimbări pe dealurile Brașovului, îmi recita din memorie poezii în care descria colțuri din Rășinariii Ardealului, satul său natal, purtându-se cu gândul să alcătuiască din ele primul său volum.

Lucian Blaga m-a autorizat să public versurile sale. Sunt fericit că pot da, începând cu Anul Nou, pentru întâia oară în foaia noastră, rând pe rând, *Poemele luminii*, despre care sunt sigur că, mai târziu, odată se va vorbi în istoria literaturii noastre. Deși niciuna din ele nu

atinge problemele de actualitate care ne preocupă, sunt sigur că toate vor fi binevenite pentru cei ce sunt doriți de opere de artă adevărată și „Glasul Bucovinei” se felicită că poate număra între colaboratorii săi literari chiar de la început un talent atât de venerabil.

Nu mă pot lipsi de plăcerea de a atrage, într-o scurtă apreciere critică, luarea aminte a cititorilor noștri asupra unora dintre calitățile esențiale ale acestor versuri.

*

Lucian Blaga studiază filosofia și, pe cât aflu, a și publicat câteva studii filosofice. Viitorul ne va arăta dacă ne va rămâne savantul care, cu mintea rece și scrutătoare să cerceteze veșnicile probleme ale filosofiei, sau poetul senzitiv și impresionist. Amândouă, în același timp, nu se prea poate. Acest lucru l-am văzut la Eminescu, pe care Maiorescu-l trimite în străinătate ca să se prepare pentru o catedră de filosofie la Universitate, necunoscând cât de puțin se potrivește studiul metodic și științific cu firea capricioasă de poet al genialului tânăr. Greșeala mi se pare că au repetit-o Junimiștii cu Cerna; poeziile lui din urmă nu mai aveau avântul și candoarea *Noptii*, căci cercetarea rece și științifică pentru disertația sa de doctorat la universitatea din Lipsca pare că începuse să toarne plumb în aripile sale de visător.

Despre duplicitatea aceasta se pare că își dă seama și Blaga. Desigur că nu e numai întâmplare că *Poemele luminii* încep tocmai cu o poezie în care ne spune că el nu caută săucidă cu mintea tainele ce le-ntâlnește în cale „în flori, în ochi, pe buze ori morminte”, ci în fața „sfântului mister”, el, cu lumina sa, „sporește a lumii taină, întocmai cum, cu razele ei, luna nu micșorează, ci mărește și mai tare taina noptii”.

Nu cunosc scrierile lui filosofice; îmi închipui însă că un studiu psihologic documentat, spre a explica misterul din sufletul femeii, cu greu m-ar încânta mai mult decât poezia simplă și șăgalnică prin care explică enigma din mijitul șiret al genelor femeii: înainte ca Eva să fi fost alungată din rai, șarpele s-a aplecat asupra ei și-ncet, nespus de-ncet, atât de-ncet, încât nici Dumnezeu nu auzi, i-a șoptit ceva-n ureche. „De-atunci femeia ascunde sub pleoape-o taină și-și mișcă genele șireată, parc-ar zice că ea știe ceva ce noi nu știm, ce nimeni nu știe, nici Dumnezeu chiar”.

Cercetătorul, turmentat veșnic de întrebarea „de ce?” nu poate gusta minunile acestei lumi în toată măreția lor, căci cel deprins să disece și să analizeze totul căutând cauza primordială e în stare să ia ciocanul și să sfarme bobul de mărgăritar, ca să afle în el – firul de nisip. Poetul, spre a evoca în noi frumusețea naturii, trebuie s-o poată gusta mai întâi el netulburat, cu dragostea și cu naivitatea unui suflet de copil. Cu fantazia sa zburdalnică creează legende, spre a explica ce i se pare de neînțeles și cu puterea de închipuire a omului primitiv el însuflețește firea: „Vântul, pătrunzând printre ramuri, cântă, cu degetele-i lungi, ca pe-o harfă, pe fire de păianjen sau toarce din caierul încâlcit de nori fire lungi de ploaie; Noaptea vindecă rănilor amurgului pe bolta cerească, iar Zorile, ca un zgârcit care-și adună galbinii, culege în poala sa stelele de pe cer”.

De asemenea imagini, una mai frumoasă decât alta, sunt pline versurile lui Blaga și uneori ai chiar impresia că poezia e scrisă de dragul imaginii ce-o cuprinde. Ca Anghel, el iubește, dintre figurile poetice, mai ales comparația. Niciodată banale, de cele mai multe ori de o noutate surprinzătoare, comparațiile sale sunt deosebit de evocative. De o mare cutezanță întru apropierea

unor elemente depărtate, Blaga nu se sfiește chiar de a asemena – ca Eminescu, care compara ochii ce luceau himeric cu două patimi fără saț – lucruri concrete cu abstracțiuni: trandafirii sunt „fragezi ca florii unor tănuite presimțiri”, iar ghimpii din cununa de mărăcini „mușcau” fruntea Mântuitorului „ca privirile din ochii fariseilor”.

Cu Anghel mai are Blaga și altă asemănare: predilecția pentru descrierea unor sentimente vagi și nedesluite care ne obsedează și ne stăpânesc, fără ca noi, cei cu nervii mai puțin rafinați, să le putem desluși și să le dăm expresie prin vorbe. „Ai nopții”, ne spune poetul, spre a ne înfățișa clipele când cu ochii pironiți în întuneric suntem prada unor sentimente de descurajare apăsătoare, „care ți se așază grele ca de plumb pe suflet și pe gânduri și pe visuri și pe vreri, nopți negre-n care-ntreg trecutul ți se pare în zadar și orice clipă ce mai vine de prisos”.

De-o extraordinară putere evocativă sunt viziunile pe care poetul le are și le înfățișează înaintea ochilor noștri. Ce înseamnă fiorul ce ți-a trecut deodată din creștet până-n tălpi, fără să poți înțelege de ce? Poetul nu-l explică, dar la sfârșitul poezioarei sale proiectează imaginea Morții care-i stă la căpătâi și, cu degete de gheață, îi numără firele cărunte.

Sau luați poezia *Gorunul*, una dintre cele mai frumoase din câte a scris. Doar nemuritoarele versuri ale lui Goethe, *Über alle Wipfel ist Ruh*, mai sunt în stare să-ți toarne în suflet atât de deplin împăcarea cu pacea eternă. În depărtări, ca o inimă în pieptul unui turn, bate un clopot. E atâta nemișcare în jurul tău, încât îți pare că stropi de liniște îți curg prin vine, nu de sânge. Poetul care zace la umbra unui gorun are deodată viziunea că din copacul acela i se va ciopli sicriul și că simte

liniștea ce-o va gusta între scândurile lui, și mut ascultă cum în trupul gorunului crește sicriul său!

Ideea revine în *Stalactita*, cu care se compară, părându-i-se că stropi de pace pică și împietresc în el. Cu toate astea, poetul nu e un fanatic al nirvanei, căci el iubește deopotrivă toate minunile firii, „și flori, și ochi, și buze și morminte”, și uneori dorul de viață îl cuprinde năvalnic. Atunci, el vrea să joace, străfulgerat de-avânturi nemaipomenite, să spintece nemărginirea, să nu se simtă Dumnezeu în el un rob în temniță încătușat. Iubirea mai ales dezlănțuie în pieptul lui acorduri de o putere deosebită. Când își vede iubita, în el se face deodată ziuă, se aprinde o lumină atât de intensă, încât ea trebuie să fie ultimul strop din lumina creată în ziua dintâi de Domnul, când Acesta a zis „să fie lumină”, și care cuprinde în sine „o sete de păcate, de doruri, de-avânturi, de patimi, o sete de lume și soare”.

Și iarăși acest pătimaș al dragostei, care a fost în stare să afle expresii atât de pasionate în poezia *Dorul*, ne apare uneori atât de gingaș, încât versurile sale par că mângâie ideea ce-o cuprind. Chiar o notă de umor apare uneori, dând un deosebit parfum poeziei sale. Muguri, prea lacomi de lumină, care, surprinși de frig „își zgulesc / urechile în guler”, sfârșesc atât de drăguț icoana lunii *Martie*; iar când ne povestește pătenia bietului păianjen, pe care l-a trezit din somn o rază de lună și care – visătorul – o ia drept un fir de-al său și încearcă să se urce pe el la cer, parcă-i un moșneag care, cu zâmbetul în colțul gurii, spune nepoților săi o năzdrăvănie.

*

Din cele patruzeci și cinci de poezii care alcătuiesc *Poemele luminii*, am scos câteva ce mi se părea că ilustrează personalitatea poetică a autorului. Acum, trebuind să închei, îmi pare rău de celelalte, lăsate la o parte. Cititorii vor avea ocazie să le citească rând pe rând și ele îl vor convinge mai bine decât rândurile mele că Lucian Blaga e un talent puternic și că el aduce în literatura noastră o notă nouă, originală.

Forma poeziilor sale ne amintește uneori de compatriotul său Goga, întrucât și el iubește împerecherile cam abstracte de cuvinte, din care, la întâia citire, numai greu se desface sensul clar. Caracteristică în privința aceasta e poezia *Inima*, de o amploare de imagini și de un avânt al inspirației asemenea celor mai puternice poezii de Goga.

Spre deosebire de înaintașii săi, între poeții mari ai noștri, el renunță la rimă, scriind numai versuri albe, ca mulți dintre poeții moderni ai altor națiuni. O înlocuiește un ritm de o deosebită muzicalitate, curgător și variat, uneori onomatopeic (ca în poezia *Stalactita*), alteori rapsodic, apoi bogăția cea mare de figuri evocative, dar mai ales sinceritatea tonului, care se transmite imediat asupra noastră, atingând coardele acordate pe același ton din sufletele noastre și făcându-le să vibreze de la întâile versuri. Aceasta e dovada cea mai evidentă că Lucian Blaga are calitatea principală a unui poet: scânteia divină.

„Glasul Bucovinei”, anul II, nr. 49,
3/16 ianuarie 1919, pp. 1-2.

Rânduri pentru un tânăr (1919)

Nicolae Iorga

Din Ardeal ne vin foarte frumoasele versuri ale d-lui Lucian Blaga.

D-sa crede că ne dă *Poemele luminii*. E în datina celei mai noi școli să caute cuvinte mari și neobișnuite, dar, mai la urma urmei, cum nu fac bine când nu e putere, când puterea este, ele nu fac rău.

Nu sunt poeme, și nu lumina e ce stăpânește. Sunt bucăți de suflet, prinse sincer în fiecare clipă și redată cu o superioară muzicalitate în versuri care, frânte cum sunt, se mlădiază împreună cu mișcările sufletești înseși. Această formă elastică permite a se reda și cele mai delicate nuanțe ale cugetării, și cele mai fine acte ale simțirii.

E și filosofie înlăuntru, o melancolică, dar nu depri-mantă filosofie care leagă împreună, ca în cele mai bune produse ale poeziei din toate timpurile, toate aspectele din afară ale naturii și, înlăuntru, toate mișcările prin care – și noi o parte din imensitate, din veșnicie, și astfel părtași la incomensurabilitatea și la nemurirea ei –, îi răspundem.

E aici un tânăr care întinde brațe de energie către tainele lumii. Tainele nu se prind niciodată, căci avem

un singur chip de a le prinde: să le trăim. Dar avântul acestor brațe drept și nobil întinse trebuie prețuit și el ca distincția, de o așa de naturală grație, a formei.

Pierdem zilnic atâtea forțe. E o mare bucurie când vedem cum din fondul binecuvântat al neamului răsar, totuși, altele pentru a le înlocui.

În rândurile, rărite îngrijorător, ale cântăreților simțirii noastre de astăzi, fii binevenit, tinere ardelean!

„Neamul românesc”, anul XVI, nr. 88, 30 aprilie 1919.